

Sygn. akt I UK 331/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 sierpnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania E. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...]
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 29 sierpnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 30 marca 2016 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I i sprawę w tym zakresie
przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego
rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 24 marca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w [...], po rozpatrzeniu wniosku z 11 września 2012 r., odmówił E. K. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Kolejną decyzją z dnia 25 marca 2014 r.,

wydaną po rozpoznaniu wniosku z 31 grudnia 2013 r., organ rentowy ponownie odmówił wnioskodawczyni prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z dnia 19 grudnia 2014 r. oddalił odwołanie ubezpieczonej od powyższych decyzji.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że E. K., urodzona 8 lutego 1966 r., przez wiele lat wykonywała zawód nauczyciela religii. W dniu 11 września 2012 r. po raz pierwszy wystąpiła z wnioskiem o przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Decyzją z dnia 16 października 2012 r. organ rentowy odmówił jej prawa do tego świadczenia, gdyż nie stwierdzono u badanej niezdolności do pracy. Wskutek odwołania E. K., Sąd Okręgowy w [...] postanowieniem z dnia 20 grudnia 2013 r. uchylił zaskarżoną decyzję i na podstawie art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. przekazał sprawę Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...] do ponownego rozpoznania. Organ rentowy po ponownym rozpoznaniu sprawy w dniu 24 marca 2014 r. wydał decyzję rozstrzygającą w przedmiocie tego wniosku. E. K. w dniu 31 grudnia 2013 r. złożyła w ZUS kolejny wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy, po rozpoznaniu którego organ rentowy decyzją z dnia 25 marca 2014 r. ponownie odmówił wnioskodawczyni prawa do dochodzonego świadczenia. Sąd Okręgowy w celu ustalenia, czy wnioskodawczyni jest osobą niezdolną do pracy, przeprowadził dowód z opinii biegłych lekarzy sądowych z zakresu reumatologii, neurologii, ortopedii i medycyny pracy. Biegli lekarze rozpoznali u badanej reumatoidalne zapalenie stawów, zaawansowaną artrozę obu stawów kolanowych, chorobę zwyrodnieniową odcinka szyjnego i lędźwiowo-krzyżowego kręgosłupa, stan po endoprotezoplastyce biodra prawego w 2004 r. oraz obustronny niedosłuch stopnia umiarkowanego i uznali, że schorzenia te nie powodują u wnioskodawczyni niezdolności do pracy zarobkowej zgodnie z posiadanymi przezeń kwalifikacjami. Sąd Okręgowy podzielił opinię biegłych i orzekł o oddaleniu odwołania od decyzji organu rentowego.

Na skutek apelacji ubezpieczonej, Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 30 marca 2016 r. zmienił zaskarżone orzeczenie i poprzedzające je decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w [...] z 24 marca 2014 r. oraz z 25 marca 2015 r. i przyznał E. K. rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 12 czerwca 2013 r. do 24 lutego 2014 r., a w pozostałym zakresie oddalił apelację.

Rozpoznając sprawę Sąd drugiej instancji doszedł do przekonania, że istnieje potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego przeprowadzonego przez Sąd Okręgowy o uzupełniającą opinię biegłych lekarzy sądowych z zakresu reumatologii, neurologii, ortopedii i medycyny pracy celem wypowiedzenia się odnośnie zmiany stanowiska zawartego w opinii złożonej do niniejszej sprawy w porównaniu z opinią z czerwca 2014 r., sporządzoną do sprawy III U .../12, gdzie biegli stwierdzili u wnioskodawczynie częściową niezdolność do pracy na okres 2 lat.

Biegli specjaliści w opinii uzupełniającej wyjaśnili, że pierwszy raz badali E. K. w czerwcu 2013 r. w sprawie o sygn. akt III U/12. O uznaniu jej wówczas za osobę okresowo częściowo niezdolną do pracy zdecydowało stwierdzenie w badaniu przedmiotowym dużego stopnia upośledzenia ruchomości lewego stawu barkowego (odwodzenie i zginanie ograniczone do 80 stopni, rotacja wewnętrzna i zewnętrzna zachowane jedynie śladowo), wysięku w prawym kolanie z ograniczeniem ruchomości (deficyt wyprostu 20 stopni, zgięcie ograniczone do 110 stopni), deficytu wyprostu na 10 stopni kolana lewego i ograniczenia zgięcia do 110 stopni, obecności cyst Bakera w obu dołach podkolanowych i przebitego pęknięcia jednej z nich oraz zauważalnej trudności w chodzeniu (chód utrudniony). Ponownie biegli badali ubezpieczoną w niniejszym postępowaniu w dniu 17 września 2014 r. i po tym badaniu nie stwierdzili podstaw do uznania jej za osobę niezdolną do pracy, bowiem z istotnych odchyień od stanu prawidłowego, bezpośrednio wpływających na sprawność narządu ruchu, rozpoznali jedynie ograniczenie ruchomości lewego stawu barku w zakresie obu rotacji oraz niewielki przykurcz zgięciowy lewego kolana (deficyt wyprostu na 10 stopni). Porównując wyniki obu badań wnioskodawczynie biegli uznali, że nastąpiła wyraźna poprawa zakresu ruchomości lewego barku, gdyż nie stwierdzono ograniczenia ruchu odwodzenia i zginania, zwiększył się zakres obu rotacji (w 2013 r. były one zachowane jedynie śladowo), zmniejszył się deficyt wyprostu w kolanie prawym i ustąpił w kolanie lewym, poprawiła się ruchomość obu kolan w zakresie zginania, biegli nie stwierdzili cech obecności wysięku w obu stawach kolanowych, nie stwierdzili klinicznych cech wysokiej aktywności procesu reumatoidalnego, jak również poprawiła się ogólna sprawność wnioskodawczynie, łącznie z poruszaniem się. Konkludując biegli wyrazili opinię, że pomiędzy datą pierwszego i drugiego badania wnioskodawczynie

nastąpiła obiektywna poprawa w zakresie funkcji narządu ruchu. Dlatego też w opinii z września 2014 r. biegli nie znaleźli podstaw do uznania ubezpieczonej za osobę niezdolną do pracy zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami. Natomiast podczas badania w czerwcu 2013 r. stopień upośledzenia sprawności narządu ruchu uzasadniał stwierdzenie u niej okresowej, częściowej niezdolności do pracy zarobkowej. Nie można jednak określić, kiedy pomiędzy tymi badaniami nastąpiła poprawa stanu zdrowia odwołującej się.

W kolejnej opinii uzupełniającej sporządzonej na zlecenie Sądu Apelacyjnego zespół biegłych stwierdził, że podczas badania przez lekarza orzecznika ZUS w dniu 20 marca 2014 r. wnioskodawczym nie była osobą niezdolną do pracy (przemawia za tym udokumentowany wynik tego badania). Zdaniem biegłych, najbardziej prawdopodobną datą, którą można przyjąć za moment ustania stanu niezdolności do pracy ubezpieczonej, jest dzień 25 lutego 2014 r., tj. data opinii lekarskiej ZUS, w której nie stwierdzono u badanej długotrwałej niezdolności do pracy. Brak bowiem informacji, które umożliwiłyby ustalenie innej daty odzyskania przez odwołującą się zdolności do pracy w okresie od przeprowadzonego badania sądowo-lekarskiego w czerwcu 2013 r. do lutego 2014 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, zarówno w toku postępowania przed Sądem pierwszej, jak i drugiej instancji, daje podstawy do ustalenia, że wnioskodawczyni w okresie od dnia 12 czerwca 2013 r. do dnia 24 lutego 2014 r. była osobą częściowo niezdolną do pracy. Brak jest natomiast podstaw do uznania jej za osobę niezdolną do pracy od daty złożenia wniosku o świadczenie (tj. od dnia 11 września 2012 r.) do dnia 11 czerwca 2013 r., jak również po dniu 24 lutego 2014 r.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wniósł organ rentowy, zaskarżając orzeczenie w punkcie I, a więc w zakresie, w jakim zmieniony został wyrok Sądu Okręgowego i poprzedzające go decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Zaskarżonemu wyrokowi skarżący zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 100 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.; dalej jako ustawa o emeryturach i rentach z FUS), przez

przyznanie wnioskodawczyni E. K. prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres od dnia 12 czerwca 2013 r. do 24 lutego 2014 r., w sytuacji gdy w okresie „od dnia 2 marca 2013 r. do dnia 26 grudnia 2016 r.” organ rentowy wypłacał świadczenie rehabilitacyjne po ustaniu tytułu ubezpieczenia. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie apelacji wnioskodawczyni; ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w punkcie I i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

W ocenie organu rentowego, Sąd Apelacyjny naruszył wskazany w podstawach skargi przepis prawa materialnego, pomijając okoliczność pobierania przez wnioskodawczynię świadczenia rehabilitacyjnego w okresie od 2 marca 2013 r. do 30 maja 2013 r. (przyznanego decyzją z dnia 5 kwietnia 2013 r.) oraz od 30 czerwca 2013 r. do 26 grudnia 2013 r. (przyznanego decyzją z dnia 17 czerwca 2013 r.). Decyzje organu rentowego znajdowały się w aktach sprawy przekazanych do Sądu wraz z odwołaniem ubezpieczonej. Dodatkowo skarżący wskazał, że Sąd Apelacyjny w [...] w zaskarżonym wyroku orzekł o zmianie decyzji z dnia 25 marca 2015 r. w sytuacji, gdy w sprawie wnioskodawczyni organ rentowy nie wydał decyzji w tej dacie. Decyzja organu rentowego została wydana w dniu 24 marca 2014 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie, albowiem uzasadniony jest zarzut naruszenia prawa materialnego przy ferowaniu zaskarżonego wyroku.

W przedmiotowej sprawie na obecnym etapie postępowania sporny nie jest fakt spełnienia przez ubezpieczoną wynikających z art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przesłanek nabycia prawa do okresowej renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, lecz możliwość przyznania tego prawa za okres korzystania przez odwołującą się ze świadczenia rehabilitacyjnego.

Trzeba bowiem pamiętać, że zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy zasadniczo powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia. Jeżeli jednak ubezpieczony pobiera zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne lub wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy wypłacane na podstawie Kodeksu

pracy, prawo do renty powstaje z dniem zaprzestania pobierania tych świadczeń (art. 100 ust. 2 ustawy). Przepis art. 100 ust. 2 wyraźnie modyfikuje zasadę sformułowaną w ust. 1 tego artykułu, co oznacza, że pobieranie świadczeń z tytułu czasowej niezdolności do pracy wymienionych w ust. 2 *de facto* zmienia moment powstania prawa do renty - zostaje on przesunięty na czas po ustaniu wypłaty tychże świadczeń. Z art. 100 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jednoznacznie wynika, że prawo do renty nabywa się dopiero po ustaniu pobierania wskazanych tym przepisem świadczeń. A zatem, jeżeli w dniu spełnienia wszystkich warunków do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy osoba uprawniona pobiera zasiłek chorobowy lub inne świadczenie za czas niezdolności do pracy, to ustalone prawo do renty powstaje i może być realizowane z dniem zaprzestania pobierania świadczeń krótkoterminowych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2011 r., I UK 352/10, LEX nr 863945 i z dnia 8 czerwca 2010 r., I UK 16/10, LEX nr 607441). Nie jest dopuszczalne równoczesne pobieranie dwóch konkurencyjnych lub wyłączających się świadczeń z ubezpieczenia społecznego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2000 r., II UKN 458/99, OSNAPiUS 2001 nr 18, poz. 565 i z dnia 3 grudnia 2003 r., I PK 81/03, OSNP 2004 nr 21, poz. 370).

Pominięcie przez Sąd Apelacyjny faktu pobierania przez ubezpieczoną świadczenia rehabilitacyjnego i przyznania jej za ten czas prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy czyni uzasadnionym kasacyjny zarzut naruszenia prawa materialnego i przemawia za uchyleniem wyroku w zaskarżonej części z mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.